

Za naszą i waszą wolność

Voor uwe en onze vrijheid

Op 28 oktober 1944 was de oorlog al zo'n 4,5 jaar bezig. Een lange tijd van onvrijheid, van onderdrukking. Dat speelde overal in het dagelijkse leven een rol; ook hier in Bavel.

Vanaf 6 juni ontstond er hoop in de harten na het horen van nieuwsflarden over de invasie in Frankrijk.

De Tommies komen eraan!

Toch duurde het nog maanden voordat de bevrijding nabij was. Natuurlijk, op 5 september, Dolle Dinsdag, waren de bezetters gevlucht. Maar ze waren net zo snel weer terug en nu nog gevaarlijker.

Begin oktober was het geluid van kanonnen al hoorbaar, bij Baarle-Nassau en Alphen, maar er volgde een pauze van 3 weken, waarin de divisies op sterkte konden komen. De opmars vanaf Normandië was zo razendsnel gegaan, dat aan alles een gebrek was ontstaan; manschappen, materiaal, brandstof en voedsel.

Het was op 26 oktober toen de zware motoren van de tanks weer begonnen te draaien over een breed front. Geallieerde divisies trokken tegelijkertijd vanaf de grens met België Brabant in. Het doel: de provincie zuiveren van vijandelijke troepen, de moerdijkbruggen in handen krijgen en verlichting geven aan de Slag om de Schelde.

Wat moet dat hier voor de bewoners een spannende tijd geweest zijn. Hoop op de vrijheid, angst voor de strijd.

Twee dagen later was het zover. Vanuit de richting Gilze rolden de eerste tanks over de weg en door de landerijen richting Bavel en Molenschot. Boerderijen gingen in vlammen op en granaten vielen op en om het dorp. De kerktoren was een doelwit, omdat er Duitsers in zaten die de opmars doorbriefden.

Aangekomen bij het brandende café De Brouwers stotten de Polen door via de Roosbergseweg, de Brigidastraat en de Gilzeweg.

Het was zover. Soldaten renden langs de sloten en door de straten. Van huis naar huis om te kijken of er Duitsers waren achtergebleven. Ze werden gezien door de enkeling die door de dakramen durfden te kijken. Geen ongevaarlijke activiteit want de Duitsers loerden op alles wat bewoog.

De Tommies zijn er!!

Maar het waren Polen, dat was een verrassing!

De 1ste Poolse Pantserdivisie, onder leiding van generaal Maczek, was opgebouwd in Schotland en streed met 16.000 soldaten mee vanaf Normandië voor onze vrijheid. Veel van deze soldaten hadden al in september 1939 tegen de Duitsers en ook de Sovjets gevochten en in mei 1940 in Frankrijk opnieuw.

De meesten waren al jaren weg van huis, vechtend op vreemde bodem en verlangend naar de bevrijding van Warschau.

Omdat Duitsland delen van Polen beschouwde als Duits, waren veel jongens en mannen gedwongen in vijandige dienst te gaan. Velen van hen wisten te ontsnappen en sloten zich aan bij de divisie van Maczek, vaak onder een schuilnaam, om te voorkomen dat het thuisfront in problemen kon komen.

Onderweg naar Bavel hadden ze in Frankrijk, België en Zeeuws-Vlaanderen tegen de Duitsers gevochten. Daarbij waren op sommige plaatsen al zware verliezen geleden.

Nu was de opdracht om Breda te veroveren en dan zo snel mogelijk door te stoten naar de moerdijkbruggen.

Maar de strijd in Bavel was nog niet voorbij.

Een grote Duitse troepenmacht had zich verscholen in en rond het Seminarie IJpelaar. Zware gevechten ontstonden, zoals bij de Kluisstraat, waar boerderijen in rook opgingen en een rupsvoertuig over een schuilkelder reed met dodelijke afloop voor Johannes en Cornelia Bastiaansen.

Het waren de Poolse soldaten van het 8ste bataljon Jagers, die in de middag de opdracht kregen om de weerstand bij het seminarie uit te schakelen, samen met onderdelen van het 1ste Artillerieregiment. De strategische ligging van de gebouwen in de buurt van doorgaande wegen was te belangrijk.

Het 8ste bataljon Jagers had de bijnaam “de bloedhemden” naar de zware strijd die ze in Normandië hadden geleverd bij de verovering van een strategisch doel.

In hun verslag benoemen ze zwaar vijandelijk vuur van artillerie en mortieren, precies in het gebied waar de Polen zich hadden ingegraven. Er vielen doden en gewonden en de strijd duurde tot laat in de avond. De Duitse weerstand bestond deels uit fanatieke Nederlandse SS ers.

Uiteindelijk is seminarie in brand geschoten en onduidelijk is, hoeveel Duitse slachtoffers daar bij gevallen zijn. Zo ging dat in die tijd.

De Poolse slachtoffers kennen we wel:

Antoni Dudek	schuilnaam Jankowski	33 jaar
Ignacy Paluch		32 jaar
Antoni Ruchala		30 jaar
Jan Chwistek	schuilnaam Brak	38 jaar
Gustaw Kantor	schuilnaam Sikora	19 jaar

Allen in de rang van soldaat of korporaal.

Zij zijn herbegraven op het militaire ereveld bij het Maczek Memorial.

Zij betaalden de hoogste prijs voor onze vrijheid, ver van hun vaderland hier in Bavel. Het monument herinnert ons aan hun opoffering.

Een onrustige nacht volgde, waarbij in Ginneken en bij de Driesprong Poolse voorposten stelling wilden nemen voor de slag om Breda de volgende dag.

Ook hier vielen Poolse slachtoffers.

Op 29 oktober werd het grootste deel van Breda bevrijd en een dag later het gebied ten noorden en westen van de stad.

Daarna was er geen sprake van rust. De route naar de bruggen lag open nadat bij het markkanaal de weerstand was gebroken. Moerdijk werd op 9 november bereikt. De bruggen vernield.

Daarna volgde een periode van vijf maanden, waarin het front stil lag, hoewel.

Vijf maanden waarin de Poolse soldaten ook hier ingekwartierd werden en vriendschappen voor het leven werden aangegaan.

Velen sneuvelden in deze oorlog. De divisie van Maczek verloor tussen Normandië en Wilhelmshaven 1100 man en 3500 gewonden in een campagne van 283 dagen en 1800 kilometers.

Deze Poolse soldaten vochten voor onze vrijheid, maar ook voor die van Polen. In Jalta besloten 3 presidenten hoe de wereld er na de oorlog uit zou zien. Voor Polen betekende dat geen vrijheid, maar een andere bezetter; tot 1989. De slachtoffers die we hier herdenken hebben dat niet meer meegemaakt, maar veel Polen konden na de oorlog niet meer naar huis. Maczek is zelfs nooit meer terug geweest. Onvrijheid.

Vandaag op 4 mei, herdenken wij hen en alle anderen die gevallen zijn voor uw en onze vrijheid. Laat hun offer herdacht blijven worden, opdat we blijven begrijpen wat de waarde van vrede en vrijheid betekent.